

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

”Vanhemmalla pitää olla monia rooleja eri tilanteissa”.

Vanhempien rooli lapsen osallistumisessa Ottakaa mut mukaan -projektin
ryhmätoimintaan ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä

Elina Honkaselkä

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

05/2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Elina Honkaselkä	Sivumäärä 33 ja 3 liitesivua
Työn nimi "Vanhemmalla pitää olla monia rooleja eri tilanteissa" - Vanhempien rooli lapsen osallistumisessa Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmätoimintaan ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä	
Ohjaava opettaja Jatta Herranen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Joensuun Pelastakaa Lapset ry, Ottakaa mut mukaan -projekti	
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö tehtiin Joensuun Pelastakaa lapset ry:n hallinnoimalle Ottakaa mut mukaan - projektille, jonka kohderyhmänä ovat 5. - 6. - luokkalaiset lapset, jotka ovat jollain tavoin torjuttuja vertaisryhmissään. Projektin yhtenä tavoitteena on vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tukea niiden kehittymistä ryhmätoimintaa hyödyntäen.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää millä lailla Ottakaa mut mukaan - projektin ryhmätoiminnassa mukana olevien lasten vanhemmat tukevat lastensa sosiaalisten taitojen kehitystä ja millainen rooli vanhemmalla on siinä, että lapsi osallistuu ryhmätoimintaan. Lisäksi tutkimuksella pyrittiin selvittämään, onko lapsen sukupuolella merkitystä siinä, miten vanhemmat ohjeistavat lapsiaan.</p> <p>Tutkimuksen kohderyhmänä oli kuusi Ottakaa mut mukaan - projektissa olevaa lasta sekä kuusi heidän vanhempaansa. Kohderyhmän suuruus määräytyi Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmäkoon mukaan, joka vaihtelee yleensä neljästä lapsesta kuuteen. Haastateltavia oli mukana neljästä eri ryhmästä.</p> <p>Menetelmänä käytettiin haastattelua. Lapsille suunnatut haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina ja vanhemmille kohdennetut haastattelut olivat puolistrukturoituja, koska heille lähetettiin sähköpostikysely. Kahta vanhempaa haastateltiin puhelimitse.</p> <p>Tutkimuksessa kävi selville, että vanhemmat ovat tietoisia erilaisista rooleistaan ja lapsen osallistumisessa Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmätoimintaan vanhemmat kokivat roolinsa lähinnä kannustajana. Vanhemmat kokivat tukevansa lasten sosiaalisiin taitojen kehittymistä keskustelemalla erilaisista tilanteista lapsen kanssa ja tarjoamalla erilaisia toimintamalleja ongelmatilanteisiin. Lapset eivät kokeneet vanhempien neuvovan ja ohjaavan heitä paljoakaan. Suurin osa vanhemmista koki, että lapsen sukupuolella on merkitystä, kun häntä ohjataan ja neuvotaan. Sekä lapset ja vanhemmat olivat tyytyväisiä kerhotoimintaan ja toiminta koettiin monipuolisena.</p> <p>Tulokset ovat lähinnä Ottakaa mut mukaan - projektin ja Joensuun Pelastakaa Lapset ry:n hyödynnettävissä. Tuloksia ei voi suoraan hyödyntää muissa organisaatioissa, sillä tutkimus on tehty koskemaan juuri Ottakaa mut mukaan - projektin toimintaa. Työstä näkee, millaisena vanhemmat kokevat roolinsa ja millä tavoin he tukevat lasten sosiaalisten taitojen kehittymistä</p>	
Asiasanat: sosiaaliset taidot, sosiaalinen pääoma, ryhmätoiminta, vanhemmuus, roolit, sukupuoliroolit	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Civic Activities and Youth Work

ABSTRACT

Author Elina Honkaselkä	Number of Pages 36
Title "A Parent should have many roles for different situations" - What is parents' role when their child participates in Ottakaa mut mukaan -project's group activity and how parents support child's development of social skills.	
Supervisor Jatta Herranen	
Subscriber and/or Mentor Save the Children Joensuu, Ottakaa mut mukaan -project	
Abstract <p>This thesis was made for Ottakaa mut mukaan -project which is supervised by Save the Children Joensuu. Project's target group is children who are between ages 11 to 13 and they have somehow been rejected by their peers. Project tries to strengthen a child's social skills and support the development of these skills by organising group activities.</p> <p>Aim of this thesis was to figure out how parents (whose children are participating project's group activity) support the development of their child's social skills and what is the parent's role in child's participation in project's group activity. In addition, there was also an aim to figure out if there is any significance of a child's gender when parents give advice or support children.</p> <p>The target group was formed from six children who are participating group activities and six of their parents. Target group was of this size because it is the average number of children in project's groups. Children who were interviewed came from four different groups.</p> <p>The chosen method was an interview. Interviews for children were theme interviews and interviews for parents were semi-structured because they were made via e-mail. Two parents were interviewed by phone.</p> <p>The main result of this thesis is that the parents are aware of different roles which they have. In child's participation, their role is to encourage the child to take part in group activities. The Parents support the development of the child's social skills by discussion and by giving different patterns of activity to different situations. The Children felt that their parents don't give advice or guide them. The Child's gender seems to have some significance when giving advice. Both the parents and the children were satisfied with the group activities and they felt that the activities were versatile.</p> <p>The Results of this thesis can be utilized in Ottakaa mut mukaan - project and Save the Children Joensuu. Results cannot be utilised directly in other organisations because this thesis was made for Ottakaa mut mukaan - project. This thesis shows how parents feel about their role and how they support the development of their child's social skills.</p>	
Keywords social skills, social capital, group activity, parenthood, roles, gender roles	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 OTTAKAA MUT MUKAAN -PROJEKTI	6
2.1 Joensuun Pelastakaa Lapset ry	6
2.2 Ottakaa mut mukaan -projekti	8
3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	8
3.1 Sosiaaliset taidot	9
3.2 Sosiaalinen alkupääoma ja sosiaalinen pääoma	11
3.3 Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmätoiminta	12
3.4 Vanhemman roolit	13
3.5 Sukupuolistereotyytiat ja sukupuoliroolit	14
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	16
4.1 Tehtävä ja tutkimuskysymykset	16
4.2 Kohderyhmä	17
4.3 Tutkimusmenetelmä	18
4.4 Aineiston keruu	19
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	21
5.1 Lasten haastattelujen tulokset	21
5.2 Vanhempien haastattelujen ja kyselyn tulokset	23
5.3 Yhteenvetoa ja johtopäätöksiä tuloksista	28
6 POHDINTA	30
LÄHTEET	32
LIITTEET	34

1 JOHDANTO

Tein opinnäytetyöni Joensuun Pelastakaa Lapset ry:n hallinnoimaan Ottakaa mut mukaan -projektiin. Suoritin opintoihini kuuluvan Sosiaalisen vahvistamisen käytäntöjä kehittävä projekti - opintojakson samaan organisaatioon. Projektinani toteutin äitien vertaistukiryhmän, joten koin mielekkääksi jatkaa lähes saman kohderyhmän parissa myös opinnäytetyön tiimoilta. Organisaationa Ottakaa mut mukaan -projekti on minulle muutenkin tuttu, sillä toimin erään ryhmän ohjaajana elokuusta 2008 maaliskuun 2010 loppuun.

Opinnäytetyössäni tutkin, millainen rooli vanhemmilla on lapsen osallistumisessa Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmätoimintaan ja sosiaalisten taitojen kehitymisessä. Selvitin myös sitä, onko lapsen sukupuolella merkitystä siihen, millä tavoin vanhemmat ohjeistavat lapsiaan. Ottakaa mut mukaan - projektin yhtenä tavoitteena on kehittää lasten sosiaalisia taitoja, joten projekti pystyy hyödyntämään tutkimukseni tuloksia toimintansa kehittämisessä.

Ottakaa mut mukaan -projekti on toiminut vuodesta 2008 alkaen ja se tavoittaa useita lapsia. Projektin kohderyhmänä ovat vertaisryhmissään torjutut lapset ja nuoret, joiden sosiaaliset taidot kaipaavat vahvistusta. Projekti toimii Joensuun alueella ja on omalla toimialallaan tunnettu tekijä. Projektiin on tehty muutamia muita päättöitä, mutta tutkimukset ovat koskettaneet lapsiryhmiä. Opinnäytetyöni on ensimmäinen tutkimus, jossa kartoitetaan projektin toimintaan osallistuvien lasten vanhempien näkemyksiä omasta roolistaan. Opinnäytetyössäni olen ottanut huomioon myös lasten näkökulman, että olen voinut vertailla käsityksiä toisiinsa.

Opinnäytetyöni avulla Ottakaa mut mukaan - projekti saa lisää tietoa vanhempien käsityksistä projektin toimintaan liittyen ja siitä, millä tavoin vanhemmat kokevat tukevana lasten osallistumista ja sosiaalisten taitojen kehitystä. Projekti voi mahdollisesti hyödyntää opinnäytetyötäni vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä ja kehittää sitä kautta myös yksilöllisempiä tapoja sosiaalisten taitojen vahvistamiseen.

2 OTTAKAA MUT MUKAAN -PROJEKTI

Tässä osiossa kerron opinnäytetyöni tilaajan, Ottakaa mut mukaan -projektin toiminnasta. Luvussa 2.1 avaan ensin projektin hallinnoijan, Joensuun Pelastakaa Lapset ry:n toimintaa ja luvussa 2.2 kerron tarkemmin Ottakaa mut mukaan -projektista ja sen toiminnasta.

2.1 Joensuun Pelastakaa Lapset ry

Pelastakaa Lapset -liike on syntynyt 1920-luvulla Englannissa. Liike on perustamisestaan asti tehnyt töitä lasten ihmisoikeuksien puolesta. Liikkeen visiona ja päämääränä on lisätä lasten arvostusta ja kunnioitusta, parantaa vaikeissa oloissa elävien lasten elämänlaatua sekä oppia lapsilta kuuntelemalla heitä. Liikkeen toimijoiden (jäsenten, toimihenkilöiden ja vapaaehtoisten) tehtävänä on puolustaa lapsen oikeuksia ja saada lapsien elämään pysyviä parannuksia. (Jäsenyhdistysten työ- ja käsikirja 2009.)

Suomessa paikallisyhdistykset kuuluvat valtakunnalliseen Pelastakaa Lapset liittoon, joka on jäsenenä kansainvälisessä Save the Children Alliancessa. Suomessa paikallisyhdistyksiä on 93. Pelastakaa lapset liiton ja paikallisyhdistyksien toiminta on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumatonta. (Jäsenyhdistysten työ- ja käsikirja 2009.)

Kansainvälisen Pelastakaa Lapset organisaation toimintastrategian pohjalta suunnitellussa Suomen Pelastakaa Lapset ry:n toimintastrategiassa vuosille 2011 - 2012 yhdistyksen visioksi nähdään maailma, jossa toteutuu jokaisen lapsen oikeus osallistumiseen, suojeluun, kehittymiseen ja elämään. Missiona yhdistyksellä on saada aikaan pysyviä ja välittömiä muutoksia lasten elämään ja parantaa sitä tapaa, jolla lapsia kohdellaan. (Pelastakaa Lapset ry 2010.)

Toimintastrategiassa on määritelty toiminnan arvot, joita ovat:

Vastuullisuus: *Otamme henkilökohtaisen vastuun siitä, että käytämme voimavarojamme tehokkaasti, saavutamme mitattavissa olevia tuloksia ja kannamme vastuamme tukijoidemme, yhteistyökumppaniemme ja ennen kaikkia lasten edessä.*

Tavoitteellisuus: *Vaadimme itseltämme ja työtovereiltamme korkeiden tavoitteiden asettamista ja sitoutumista kaikkien lasten hyväksi tekemämme työn laadun parantamiseksi.*

Yhteistyö: *Kunnioitamme ja arvostamme toisiamme, saamme voimaa erilaisuudestamme ja teemme hyvää työtä kumppaniemme kanssa edistääksemme maailmanlaajuisia vahvuuksiamme lasten olojen parantamiseksi.*

Luovuus: *Olemme avoimia uusille ajatuksille sekä valmiita uutta luoviin muutoksiin ja ottamalla hallittuja riskejä kestävien ratkaisujen kehittämiseksi lapsia varten ja lasten kanssa.*

Rehellisyys: *Pyrimme elämään rehellisyyden ja käytöksen korkeimpien eettisten periaatteiden ja järjestön hyvän maineen mukaisesti, sekä toimimme aina lasten parhaiten etujen mukaisesti. (Pelastakaa Lapset ry 2010.)*

Joensuun Pelastakaa Lapset ry toimii siis valtakunnallisen Pelastakaa Lapset ry:n jäsenyhdistyksenä ja se toimii samalta arvopohjalta kuin valtakunnallinen Pelastakaa Lapset ry. Pelastakaa Lapset ry ja sen paikallisyhdistykset ovat uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumattomia. (Jäsenyhdistysten työ - ja käsikirja 2009.)

Joensuun Pelastakaa Lapset ry:n tavoitteena on vaikuttaa lapsiväestön asemaan ja toimia erityisesti sellaisten lasten ja nuorten hyväksi, jotka elävät vaikeissa oloissa. Kansallisena ja kansainvälisenä tavoitteena on edistää lapsen edun toteutumista YK:n Lapsen Oikeuksien Sopimuksen mukaisesti. Yhdistyksen toimintaan kuuluu myös lastensuojelutyön tekeminen ilman taloudellisen voiton tavoittelua. Yhdistys tekee tiivistä yhteistyötä Joensuun Pelastakaa Lapset - Nuoret ry:n sekä Pelastakaa Lapset ry:n Itä-Suomen aluetoimiston kanssa. (Joensuun Pelastakaa Lapset ry:n toimintakertomus 2009.)

2.2 Ottakaa mut mukaan -projekti

Ottakaa mut mukaan -projekti on jatkoa vuonna 2007 päättyneelle Meidän tyttöset -hankkeelle. Ottakaa mut mukaan -projektin kohderyhmänä ovat vertaisryhmissään torjutut lapset ja nuoret. Usein näiden torjuttujen lasten sosiaalisissa taidoissa on heikkouksia tai heillä voi olla perhetaustasta johtuvaa huono-osaisuutta kuten esimerkiksi köyhyyttä. Usein syrjintää tapahtuu myös ulkoisten seikkojen, kuten pukeutumisen tai ihonvärin perusteella. Projektin tarkoituksena on ehkäistä näiden torjuttujen lasten ja nuorten osattomuuden tunteita. (Ottakaa mut mukaan -projektin projektiseloste 2007.)

Ottakaa mut mukaan -projektin tavoitteena on myös torjuttujen ja syrjään jätettyjen lasten ja nuorten rohkaiseminen mukaan ryhmätoimintaan. Ryhmätoiminta on projektin keskeisin toimintamuoto ja sen avulla pyritään samaan torjutuille lapsille ja nuorille ympäristö, jossa he voivat toimia tasavertaisina toisten ryhmäläisten kanssa ja oppia sosiaalisia taitoja. Ryhmässä on ohjaajina aikuisia, jotka ovat aidosti kiinnostuneista lapsista ja nuorista sekä heidän elämäänsä liittyvistä asioista. (Ottakaa mut mukaan -projektin projektiseloste 2007.)

Ottakaa mut mukaan -projekti pyrkii tekemään yhteistyötä koulujen ja lastensuojelun perhetyön kanssa ja lisäksi se kehittää menetelmiä, joilla tavoitettaisiin torjutut lapset ja nuoret ja heidät saataisiin mukaan ryhmätoimintaan. Projektin yhteistyötahoina ovat koulut, lasten vanhemmat, lastensuojelutyö, perhetyöntekijät sekä projektit, joilla on samanikäisiä kohderyhmiä. Lasten vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on lähinnä lapsen elämään liittyvän tiedon ja kokemusten vaihtoa. (Ottakaa mut mukaan -projektin projektiseloste 2007.)

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä osiossa esitellään tutkimuksen keskeiset käsitteet. Luvut 3.1 ja 3.2 käsittelevät sosiaalisia taitoja sekä sosiaalista alkupääomaa ja sosiaalista pääomaa. Luvussa 3.3

käsitellään pienryhmätoimintaa yleisesti ja kerron myös Ottakaa mut mukaan - projektin pienryhmätoiminnasta. Luvussa 3.4 käsitellään vanhemman rooleja ja luvussa 3.5 erilaisia sukupuoliroolien stereotypioita.

3.1 Sosiaaliset taidot

Sosiaaliset taidot liittyvät erilaisiin ihmisten välisiin vuorovaikutustilanteisiin. Jyrki Mu-
honen, Kirsi Lallukka ja Pekka Turtiainen (2009, 26) ovat esittäneet kirjassaan Pien-
ryhmätoiminta lasten ja nuorten ehkäisevän työn menetelmänä Greshamin ja Elliotin
(1990) luettelon sosiaalisten taitojen viidestä osa-alueesta.

Ensimmäinen osa-alue on **yhteistyötaito**, jolla tarkoitetaan sitä, millä tavoin henkilö
auttaa muita sekä sitä, kuinka hän noudattaa ohjeita ja sääntöjä (Emt., 26). Ottakaa
mut mukaan -projektin ryhmätoiminnassa ohjaajat antavat ohjeita ja ryhmissä luo-
daan omat säännöt, joten yhteistyötaidon osaaminen on tarpeellista.

Toisena osa-alueena on **assertiivisuus** eli aloitteellinen käyttäytyminen. Tällä tarkoi-
tetaan sitä, millä tavoin henkilö kysyy neuvoja ja tietoja, kuinka hän vastaa toisten
toimintaan ja miten oma-aloitteinen hän on tutustumaan toisiin ihmisiin. Kolmanneksi
osa-alueeksi esitetään **vastuuta**, jolla tarkoitetaan kykyä, miten ihminen toimii erilais-
ten ominaisuuksien, ihmisten tai asioiden kanssa vastuullisesti. (Emt., 26.) Ottakaa
mut mukaan -projektin ryhmätoiminnassa ryhmäläiset eivät välttämättä tunne toisiaan
ja ryhmän toiminnan kannalta on tärkeää, että ryhmäläiset luovat luottamukselliset
välit toisiinsa ja pystyvät toimimaan toistensa kanssa.

Neljäs osa-alue on **empatia**, jolla tarkoitetaan omien tunteiden tunnistamista ja esille
tuontia sekä toisten näkökulmien ja tunteiden huomioimista. Viidentenä osa-alueena
on **itsekontrolli**, jolla tarkoitetaan sitä, miten ihminen toimii rakentavasti ristiriitatilan-
teissa. (Emt., 26.) Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmätoiminnassa, kuten kaikessa
ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, tulee esille erilaisia tunteita, joihin suhtautu-
minen voi olla erilaista.

Sosiaalsiin taitoihin luetaan mukaan myös **kaveritaidot**, jotka voivat tulla esille esimerkiksi vertaisryhmissä tai yksittäisissä kaverisuhteissa. Mielestäni kaveritaidot tulevat esille myös Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmätoiminnassa. Muhonen, Lallukka ja Turtiainen (2009) ovat listanneet kaveritaitoja seuraavasti:

- kyky toimia ikäisten kanssa
- omanarvontunne ja toisten huomioonottaminen
- kiusaamisesta pidättäytyminen
- puolustautuminen ja tuen hakeminen, jos kokee itsensä kiusatuksi
- oma-aloitteisuus esimerkiksi toisiin tutustuessa
- omien tunteiden ja mielipiteiden ilmaiseminen
- ryhmän sisäisissä ristiriitatilanteissa rakentavasti toimiminen (Emt., 26.)

Reijo A. Kauppila (2005, 129) on esittänyt kirjassaan Vuorovaikutus - ja sosiaaliset taidot - Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille neljä syytä, mistä sosiaalisten taitojen puute voi johtua. Listausta perustuu Libermanin, DeRisin ja Mueserin (1989) tekemään tunnistukseen.

Ensimmäisenä syynä sosiaalisten taitojen puuttumiselle nähdään se, ettei joillakin henkilöillä ole ollut riittävän hyviä malleja, joilta taitoja olisi voinut oppia ja ettei sosiaalisia taitoja ole opetettu tarpeeksi. Toisena syynä voi olla joidenkin henkilöiden psykologiset ongelmat, esimerkiksi masennus tai ahdistus, jotka estävät sosiaalisten taitojen kehittymisen. Sosiaalisten taitojen omaksumiseen voivat vaikuttaa myös ympäristön stressitekijät, joita voivat olla elämässä tapahtuneet traumaattiset kokemukset. Tämä voi aiheuttaa ihmissuhteista vetäytymistä, joka osaltaan heikentää sosiaalisten taitojen kehittymistä. Neljäntenä syynä nähdään sosiaalisessa ympäristössä tapahtuneet muutokset ja se, etteivät ihmiset ole saaneet vahvistusta käyttäytymiselleen, joka on aiemmin ollut mahdollista. Uudessa tilanteessa sosiaalisia taitoja ei ole mahdollista harjoittaa. (Kauppila 2005, 129 - 130.)

Varhaisessa vaiheessa opitut sosiaaliset taidot vaikuttavat positiivisesti myöhempään onnistumiseen sosiaalisissa suhteissa. Lapset oppivat sosiaalisia taitoja jo pienenä perheenjäseniltään ja mahdollisilta hoitajiltaan. Varhaiset kokemukset luovat myös

pohjan myöhemmälle oppimiselle. Lapsen minäkuvan ja itseluottamuksen kehityksessä palkitsevat vuorovaikutuskokemukset ovat edesauttavia. (Emt., 134.)

Kauppilan (2005, 135) mukaan sosiaalisten taitojen opettamisessa tulee pysytellä ymmärtävässä suhtautumisessa eikä sosiaalisten taitojen hallitsemiselle voida asettaa liian tiukkoja kriteerejä. Yksilön henkilökohtainen kehitys vaikuttaa suuresti siihen, missä ajassa hänen sosiaaliset taitonsa kehittyvät.

Sosiaalisia taitoja voidaan harjoitella leikin avulla, sillä leikit sisältävät paljon mahdollisuuksia harjoitella viestinnän ja yhteistoiminnan asioita. Lapset tunnistavat sosiaalisia taitoja paremmin, mikäli heille esitetään taidossa oleva puute ja sen vierellä tavoiteltava taito. Lisäksi sosiaalisia taitoja voidaan opettaa esimerkiksi sarjakuvien ja pelien avulla. Taitojen opettamisessa on otettava huomioon lapsen kehitystaso, ikä ja persoonalliset piirteet. Vanhemmat ovat merkittävässä roolissa lapsen sosiaalisten taitojen kehittämisessä vertaisryhmien ohella. Vanhemmat voivat vahvistaa suotuisien käyttäytymistapojen oppimista. (Emt., 139.)

3.2 Sosiaalinen alkupääoma ja sosiaalinen pääoma

Petri Ruuskanen (2002) mukaan sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan esimerkiksi sosiaalisia verkostoja, luottamusta ja normeja, jotka edistävät sosiaalista vuorovaikutusta jonkin tietyn yhteisön jäsenten välillä. Sosiaalinen pääoma lisää ihmisten hyvinvointia ja esimerkiksi lähiverkostojen antama sosiaalinen tuki helpottaa ihmisten toimintaa. (Ruuskanen 2002, 5 - 6.)

Ruuskanen on artikkelissaan Sosiaalinen pääoma hyvinvointipoliittisessa keskustelussa (2002) viitannut Robert Putnamin (2000) ajatuksiin sosiaalisesta pääomasta. Ruuskanen esittää artikkelissaan Putnamin listaamia positiivisia asioita, jotka ovat sosiaalisen pääoman ansiota. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi se, että ihmisten välinen sosiaalinen vuorovaikutus helpottuu, kun ihmiset ovat toistensa usein kanssa tekemisissä ja heidän välillään vallitsee luottamus. Sosiaalisen pääoman avulla ihmiset ymmärtävät riippuvaisuutensa toisiinsa ja tämä edesauttaa sitä, että ihmiset ottavat herkemmin toisensa huomioon. (Ruuskanen 2002, 7.)

Pulkkinen esittelee kirjassaan *Mukavaa yhdessä* (2002) yhdessä Osmo Pekosen kanssa tekemäänsä määrittelyä sosiaalisesta alkupääomasta. Heidän mukaansa sosiaalinen alkupääöma liittyy lapsen sosiaalisen pääoman karttumiseen. Sosiaalinen alkupääöma muodostuu yhdessä ympäristövaikutusten ja aktiivisen kasvatuksen kautta. Sosiaalisen alkupääöman katsotaan muodostuvan kolmesta lapsen kasvu-ympäristöön liittyvästä tekijästä eli arvoista ja normeista, yhteisön tuesta (eteenkin sosiaalisista verkostoista) ja luottamuksesta. (Pulkkinen 2002, 44.)

Sosiaalista alkupääömaa voidaan arvioida yhdellä suureella, joka on Pekosen ja Pulkkinen mukaan syli. Heidän mukaansa voidaan kysyä, ”...*kuinka moni aikuinen on valmis käyttämään aikaansa ja energiaansa osallistuakseen lapsen hoivaamiseen ja kasvatukseen*”. Tähän sylin käsitteeseen liittyy olennaisena perusluottamuksen syntyminen, josta Pulkkinenkin puhuu. Hänen mukaansa lapsen perusluottamus kärsii, jos perustarpeita (esim. ruokinta) ei tyydytetä. Lapselle kehittyy turvallinen olo, kun hänet ja hänen tarpeensa otetaan herkästi huomioon, eikä häntä laiminlyödä. Lisäksi lapsi tarvitsee muita ihmissuhteita äitisuhteen rinnalle, sillä luottamus rakentuu ihmisten välisistä suhteista. (Pulkkinen 2002, 45.)

3.3 Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmätoiminta

Pennington (2005) määrittelee pienryhmät vähintään kahden ja korkeintaan 30 henkilön muodostamiksi ryhmiksi. Hän toteaa kuitenkin, että yli kolmenkymmenen hengen ryhmää on vaikea johtaa ja se voi hajota helpommin pieniksi alaryhmiksi. Penningtonin mukaan ryhmällä tulee olla myös yhteiset tavoitteet ja yhteinen rakenne. Lisäksi ryhmän tavoitteiden pitäisi olla kaikkien ryhmän jäsenten hyväksymiä. (Pennington 2005, 9.)

Muhosen, Lallukan ja Turtiaisen kirjassa *Pienryhmätoiminta lasten ja nuorten ehkäisevän työn menetelmänä* (2009) esitellään Jyväskylän seudulla toteutettua pienryhmätoimintaa ja kirjassa sopivaksi ryhmän kooksi esitetään noin 4 - 6 osallistujaa. Tämä siksi, että ryhmässä mahdollistuisi tiivis vuorovaikutus. Ryhmän tulisi olla tar-

peeksi pieni, että ryhmäläiset kokevat kuuluvansa ryhmään ja heidän olisi helpompi tutustua toisiinsa. (Muhonen ym., 2009,18.)

Muhosen, Lallukan ja Turtiaisen kirjassa (2009, 26) esitellyn pienryhmätoiminnan tavoitteena on sosiaalisten taitojen kehittäminen, mikä on tavoitteena myös Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmätoiminnassa. Projektin ryhmätoimintaan osallistuvilla lapsilla ja nuorilla on puutteita sosiaalisissa taidoissa tai heidät on jostain syystä torjuttu vertaisryhmässään. Erilaisilla toiminnallisilla menetelmillä ja ryhmätyöskentelyllä pyritään vaikuttamaan lapsen sosiaalisten taitojen kehittymiseen positiivisesti.

Ohjasin parini kanssa yhtä tyttöryhmää vuoden 2008 syksystä vuoden 2010 maaliskuun loppuun. Ryhmässämme oli viisi tyttöä, joiden iät olivat 10 - 14 vuoden välillä. Ryhmäkerroilla keskustelimme erilaisista tyttöjen elämää käsittelevistä teemoista, kuten murrosiästä. Keskustelujen ohella askartelimme jotain tai teimme esimerkiksi koruja. Teimme myös muutamia retkiä esimerkiksi taidemuseoon, uimahalliin ja ravintolaan. Nämä retket ovat mielestäni olleet hyviä paikkoja sosiaalisten taitojen opetteluun, sillä tytöt ovat näillä retkillä saaneet toimia oma-aloitteisesti esimerkiksi ostotilanteissa. Ottakaa mut mukaan - projektin pienryhmätoiminnassa ohjaajilla on vapaat kädet toiminnan suunnitteluun. Omassa ryhmässämme otimme huomioon myös tyttöjen toiveita, jotta toiminta olisi ollut heille mielekästä.

3.4 Vanhemman roolit

Lastensuojelun keskusliiton sivuilla oli määritelty vanhempien roolit eri ikäkausille. Otan tähän käsittelyyn varhaista nuoruusikää (11–15-vuotiaat) koskevat roolit, sillä Ottakaa mut mukaan -projektissa kohderyhmänä ovat 5.-6. – luokkalaiset lapset ja toiminta koskettaa hyvin paljon juuri kyseistä ikäluokkaa edustavia lapsia (Ottakaa mut mukaan -projektin projektiseloste 2007).

Vanhemman roolit nuoruusiässä voidaan jakaa viiteen osaan. Vanhemman tulee asettaa lapselleen rajat, joita vastaan lapsen on turvallista kapinoida. Lapsi kapinoi auktoriteetteja, asenteita ja arvoja vastaan ja etsii samalla identiteettiään. Kun rajois-

ta keskustellaan nuoren kanssa, rajat eivät tunnu nuoresta pelkältä aikuisen vallankäytöltä. (Lastensuojelun keskusliitto 2009.)

Vanhemman roolina on myös toimia huoltajana ja rakkauden antajana. Huoltajana vanhemman tulee olla läsnä, vaikka nuori saattaakin vieroksua vanhemman seuraa. Rakkauden antajana vanhempi keskustelee ja kuuntelee, on läsnä sekä on tarvittaessa käytettävissä. Vanhemman on myös osoitettava, että hän rakastaa lastaan siitä huolimatta, että tämä olisi tehnyt jotain typerää. (Lastensuojelun keskusliitto 2009.)

Vanhempi toimii myös ihmissuhdeosaajana ja elämän opettajana. Nuoret oppivat sosiaalisten tilanteiden käyttäytymismallit omilta vanhemmiltaan osittain tiedostamattomasti. Nuori pohtii myös ihmissuhteisiin liittyviä asioita ja vanhempi voi omien kokemusien kautta antaa nuorelle ohjeita. Tämä on myös elämän opettajana toimimista. Nuoren kanssa tulee keskustella avoimesti, hienotunteisesti ja vilpittömästi häntä mietityttävistä asioista, kuten fyysisistä muutoksista ja seksuaalisuudesta. (Lastensuojelun keskusliitto 2009.)

Mielestäni edellä olevasta vanhemman roolikuvauksesta voidaan nähdä, että vanhemmalla on merkitystä lapsen sosiaalisten taitojen kehittämisessä ja sosiaalisen pääoman muodostumisessa. Vanhemman tulee olla tarvittaessa se ”syli”, josta kerroin sosiaalista pääomaa kuvaavassa kappaleessa ja samalla vanhemmat opettavat lapsilleen myös erilaisia käyttäytymismalleja.

3.5 Sukupuolistereotyytiat ja sukupuoliroolit

Sukupuolistereotyytiat ovat kaavamaisia ja vanhanaikaisia odotuksia ja uskomuksia sekä yksinkertaistuksia siitä, miten eri sukupuolten tulisi käyttäytyä ja millaisia ja miehet ja naiset ovat yleensä. Sukupuolistereotyytioiden konkreettisia muodostumia ovat sukupuoliroolit, jotka vaikuttavat esimerkiksi ammatilliseen eriytymiseen naisten ja miesten aloihin, miesten yliedustukseen johtopaikoilla ja naisille kasaantuvina kotitöinä. (Saari 2010.)

Sukupuolistereotypiat ovat yleensä tiedostamattomia, kulttuuriimme iskostuneita itsestään selvyiksiä, joilla on yksilöllisiä valintoja kahlitseva ote. Sukupuolistereotypiat, jotka uusintavat ja tuottavat epätasa-arvoa, eivät ole yhteiskunnan ja yksilön kannalta tarkoituksenmukaisia. Sukupuolistereotypiat korostavat miesten samanlaisuutta, naisten samankaltaisuutta sekä vähättelevät kummankin sukupuolen sisäisiä yksilöiden välisiä eroja. (Saari 2010.)

Tyypillisinä sukupuolistereotypioina voidaan pitää esimerkiksi sitä, että tyttö leikkii nukeilla kun taas pojat leikkivät autoilla. Tytöt pukeutuvat useasti vaaleanpunaisiin ja kirkkaisiin väreihin poikien pukeutuessa tummiin sävyihin. Tyttöjen tunteiden oletetaan olevan ylikorostuneita, kun taas pojille tunteiden ilmaiseminen on vaikeaa. Stereotyyppien mukaan poikien on helpompi toimia ryhmässä kuin tyttöjen ja pojat ovat aggressiivisempia, villimpiä ja rohkeampia kuin tytöt, joiden koetaan olevan arkoja, kilttejä ja varovaisempia. (Teräs 2005, 61 - 62.)

Luokkayhteisöissä sukupuoliroolit näkyvät selvästi. Pojat ovat meluisia, käyttäytyvät huonosti ja vievät opettajan huomion, kun taas tytöt ahertavat hiljaa. Tyttöjen oletetaan tekevän läksynsä huolellisesti ja tunnollisesti, kun taas poikien oletetaan jättäneen läksyt tekemättä. Pojat käyttävät tällä tavoin valtaa, joka koetaan miehelle sopivaksi tehtäväksi. Tytöt taas ovat hiljaisia, viittaavat ja vastaavat vain kysyttäessä ja noudattavat sääntöjä eri tavoin kuin pojat. (Leinonen 2005, 15.)

On mahdotonta määrittää, mikä on luonnollista eri sukupuolille. Voidaan todeta jonkin ominaisuuden tai piirteen soveltuvan yleiseen mielikuvaan kyseisen sukupuoleen liittyen (Teräs 2005, 62). Tämä sama pätee myös koululuokan sisäisiin stereotyyppisiin. Kaikki pojat eivät ole äänekkäitä huomion viejiä, eivätkä kaikki tytöt ole hiljaisia ja sääntöjä noudattavia vaan sukupuoliryhmien sisällä on myös yksilöllisiä eroja. (Leinonen 2005, 15.)

Sukupuolten ja yksilöllisten eroja ei aina huomioida koululuokissa vaan tytöt ja pojat nähdään lapsina ja oppilaina. Tämän ajatellaan edesauttavan tasa-arvoisuutta, kun kaikkia kohdellaan samalla tavalla ja sukupuoli jätetään huomioimatta. Sukupuolineutraalius voi kuitenkin aiheuttaa stereotyyppisten asenteiden ja käytäntöjen toteutumisen ja sitä kautta epätasa-arvoisen kohtelun. (Leinonen 2005, 15.)

Ettei epätasa-arvoista kohtelua syntyisi luokassa, opettajan tulisi tiedostaa luokassa käytettävät toimintamallit ja -rakenteet (Leinonen 2005, 16). Tämä pätee mielestäni myös Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmätoimintaan. Tytöt ja pojat toimivat omissa ryhmissään ja ohjaajien on hyvä olla tietoisia siitä, millaisia ennakko-olettamuksia heillä on ryhmän jäsenten käyttäytymistä kohtaan.

Leena Teräs (2005, 61) nostaa esille ajatuksen siitä, että on mahdotonta tietää, millaisena nainen ja mies nähtäisiin, jos lapset saisivat kasvaa ilman sukupuolistereotyyppien vaikutusta minäkuvaansa. Sukupuolten välinen moninaisuus olisi Teräksen mukaan niin ilmeistä, ettei nykyisiä sukupuolistereotyyppioita tarvita. Moninaisuudeksi katsotaan erilaiset ominaisuudet, kuten pituus, hoivaavuus, teknisyyt, passiivisuus ja aggressiivisuus, jotka voivat ilmetä kummallakin sukupuolella.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen toteutukseen liittyvät asiat. Luvussa 4.1 esitellään tutkimuksen tehtävät ja tutkimuskysymykset, joihin tutkimuksella haettiin vastauksia. Luvussa 4.2 esitellään tutkimuksen kohderyhmä ja luvuissa 4.3 ja 4.4 esitellään tutkimuksen aineiston hankintaan ja analysointiin käytetyt menetelmät.

4.1 Tehtävä ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, millainen vanhempien rooli on siinä, että heidän lapsensa osallistuvat Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmätoimintaan ja miten vanhemmat kokevat ohjaavansa ja tukevansa lastensa sosiaalisten taitojen kehittymistä. Tutkin myös sitä, onko lapsen sukupuolella merkitystä siihen, millä tavoin hänen vanhempansa kokee ohjaavansa lapsen sosiaalisten taitojen kehitystä. Sukupuolen merkityksen tutkiminen oli haasteellista, sillä Ottakaa mut mukaan -projektissa on mukana huomattavasti enemmän tyttöjä kuin poikia.

Tutkimuskysymykset:

1. Millainen vanhempien rooli on lapsen Ottakaa mut mukaan -projektiin ryhmätoimintaan osallistumiselle niin vanhemman omasta kuin lapsen näkökulmasta?
2. Millä tavoin vanhemmat ohjaavat ja tukevat lapsen sosiaalisten taitojen kehittymistä?
3. Onko lapsen sukupuolella merkitystä, kun vanhemmat antavat ohjeita ja neuvoja?

Aiheen rajaaminen Ottakaa mut mukaan -projektiin tuntui kaikista loogisimmalta tavalta lähteä tutkimaan vanhemman merkitystä lapsen ryhmätoimintaan osallistumiselle, sillä projektin ryhmätoiminta oli minulle kaikkein tutuin tapa toteuttaa ryhmätoimintaa. Oman ohjaajuuteni kautta olen voinut seurata lasten sosiaalisia taitoja ja teimme ohjaajaparini kanssa yhteistyötä myös ryhmäläistemme vanhempien kanssa.

Ottakaa mut mukaan -projektissa vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on nähty lähinnä tiedon ja kokemusten vaihtona. Ryhmänohjaajat ovat halutessaan voineet tiedottaa ryhmän toiminnasta koteihin, mutta suurempaa yhteydenpitoa projektin ja lasten vanhempien välillä ei ole ollut.

4.2 Kohderyhmä

Tutkimukseni kohderyhmänä olivat Ottakaa mut mukaan - projektissa mukana olevat lapset ja heidän vanhempansa. Valitsin haastateltavaksi kuusi lasta, sillä Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmissä on yleensä mukana noin 4 - 6 lasta. Haastateltavien lasten iät vaihtelivat yhdestätoista vuodesta kolmeentoista ja haastateltavista neljä oli tyttöjä ja kaksi oli poikia. Kaikki haastattelemani vanhemmat olivat naisia ja heidän ikänsä vaihteli ikävuosien 30 - 53 välillä.

Valitsin haastateltavat yhdessä Ottakaa mut mukaan - projektin projektivastaava Kaisa Kontkasen kanssa, sillä hänellä oli parhain tuntemus ryhmätoimintaan osallistujista ja heidän vanhemmistaan. Haastateltavien valintaan vaikutti oma aikatauluni ja se,

että Ottakaa mut mukaan - projektiin tehtiin samanaikaisesti useampia laadullisia tutkimuksia. Oli toivottavaa, että saisin mahdollisimman monta haastateltavaa tutkijastani varten.

4.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on laadullinen ja aineiston keruussa käytin menetelmänä haastattelua. Haastattelu on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen päämenetelmistä ja sen yhtenä suurena etuna on, että aineiston keruuta voidaan säädellä tilanne- ja vastaajakohtaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 200.)

Valitsin haastattelun menetelmäksi siksi, että koen sen sopivan parhaiten kohderyhmälleni ja aihealueeseen. Kuten Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2008) kirjoittavat, haastattelussa haastateltava on subjekti ja hän tuottaa itse, mahdollisimman vapaasti, itseään koskevaa tietoa. Koen, että kerättävä aineisto oli sellainen, jonka haastateltavat tuottavat parhaiten haastattelun välityksellä.

Koska haastattelin lapsia ja heidän vanhempiaan, käytin kahta erilaista haastattelumenetelmää. Lasten kanssa käytin teemahaastattelua ja vanhempien kanssa taas strukturoitua haastattelua. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit ovat tiedossa, mutta kysymykset eivät ole tarkassa järjestyksessä ja muodossa kuten strukturoidussa haastattelussa. (Hirsjärvi ym. 2009, 203.)

Haastattelu on menetelmänä monipuolinen, koska siihen saadaan usein helposti haastateltavia ja heidät voi tavoittaa helposti myöhemminkin, mikäli aineistoa täytyy täydentää. Toisaalta siihen sisältyy myös epäkohtia, kuten esimerkiksi se, että haastatteluun voidaan antaa ns. sosiaalisesti suotavia vastauksia. Haastattelut vievät myös aikaa ja niiden tekeminen vaatii hyvää etukäteissuunnittelua. Lisäksi haastattelutilanteet voivat olla haastateltavista pelottavia tai uhkaavia. (Hirsjärvi ym. 2008, 201.)

Omassa opinnäytetyössäni haastattelujen suurimmiksi riskeiksi koin vanhempien kohdalla sen, että tulosten anonymiteetistä huolimatta he haluavat antaa sellaisia

vastauksia, jotka ovat sosiaalisesti suotavia. Lapsien kohdalla uhkaksi koin sen, että he vierastavat haastattelutilannetta ja saattoivat kokea sen pelottavaksi.

4.4 Aineiston keruu

Keräsin aineistoni maaliskuun 2010 aikana. Ennen haastatteluja soitin kaikille mukaan valittujen lasten vanhemmille ja pyysin heiltä luvan lapsen haastattelemiseen. Tämän jälkeen lähetin vanhemmille sähköpostiviestit, jossa kerroin tarkemmin haastattelujen tarkoituksesta ja varmistin vielä, että minulla on lupa haastatella lapsia ja että vanhemmat suostuvat vastamaan tekemääni sähköpostikyselyyn. Lapsille ja vanhemmille suunnatut haastattelukysymykset löytyvät liitteistä.

Neljää lasta haastattelin heidän kerhokerroillaan ja kahden kanssa tein puhelinhaastattelun aikatauluista johtuen. Alun perin tarkoitukseni oli käydä tutustumassa lapsiin heidän kerhokerroillaan, mutta valitettavasti tämä suunnitelma ei toteutunut. Tapsin suurimman osan haastateltavista lapsista Ottakaa mut mukaan -projektin järjestämällä yöleirillä hiihtolomaviikolla.

Kolmea lasta haastattelin Rantakylän Soropissa ja siellä käytössäni oli erillinen huone, jossa haastattelun pystyi tekemään häiriintymättä. Yksi haastatteluista toteutettiin Nepenmäen koululla, jossa haastattelutilana toimi koulun aulatala. Aula oli kuitenkin rauhallinen ympäristö, sillä koulupäivä oli jo päättynyt. Puhelinhaastatteluista sovin ensin lapsen vanhemman kanssa ja ne toteutettiin siten, että lapsi oli kotona, jolloin ympäristö oli tuttu.

Päivää ennen lasten haastatteluja laitoin heidän äideilleen viestit, joissa ilmoitin meneväni haastattelemaan lasta hänen kerhoonsa. Lisäksi kerroin käyttäväni haastattelussa nauhuria eikä se näyttänyt haittaavan ketään haastattelemistani lapsista. Aloitin haastattelut selventämällä kuka olen ja miksi olen haastattelemassa lapsia. Kyselin jokaiselta lapselta kuulumisia ja perustietoja, jotta haastattelutilanne ei jännittäisi. Uskon, että kuulumisten vaihtaminen ja se, että olin tuttu suurimmalle osalle lapsista leirin kautta, vähensi jännitystä haastattelutilanteessa. Lapsille tehdyt haastattelut olivat nopeita, mutta onnistuin silti saamaan heiltä tarkoituksenmukaisia vastauksia.

Lähetin vanhemmille sähköpostikyselyt ja sovin puhelinhaastattelut sen jälkeen, kun he olivat vastanneet myöntävästi sähköpostiviestiini, jossa varmistin heidän suostumuksensa. Neljälle äidille lähetin sähköpostikyselyn ja kaksi äitiä suostui puhelinhaastatteluun. Minun ei tarvinnut odotella vastauksia sähköpostikyselyihin pitkään vaan vanhemmat vastasivat niihin annetun vastausajan sisällä. Puhelinhaastattelut sovin haastateltavien vanhempien aikataulujen mukaan ja vanhemmat kertoivat pyrkineensä järjestämään itselleen tilanteen, jossa olisi mukava vastailla kysymyksiin. Vanhemmilta saamani vastaukset ovat olleet hyödyllisiä ja olen saanut aineiston perusteella kuvan, että kysymyksiä on todella pohdittu.

4.5. Analysointimenetelmät

Aineiston analyysin kautta pyrin saamaan selville, millä tavoin vanhemmat kannustavat lapsiansa osallistumaan Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmätoimintaan ja kuinka he tukevat ja ohjaavat lastensa sosiaalisten taitojen kehittymistä. Tarkoitukseni oli myös saada selville, onko vanhempien ohjauksessa ja tukemisessa eroja eri sukupuolta olevien lasten kohdalla.

Aloitin aineiston analyysin litteroimalla haastatteluvastaukset, jonka jälkeen tutustuin aineistoon lukemalla sen läpi muutamia kertoja. Litteroinnilla tarkoitetaan laadullisen aineiston sanasta sanaan puhtaaksikirjoittamista, joka voidaan tehdä koko aineistolle tai joidenkin teema-alueiden perusteella. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2008, 217.)

Yleensä aineistosta nousee esille tutkimuskysymyksiä valaisevia teemoja, jotka mahdollistavat tiettyjen teemojen ilmenemisen ja esiintymisen. Aineistosta on pyrittävä löytämään tutkimuksen kannalta olennaiset aihealueet. (Eskola & Suoranta 1998, 175 - 176.) Olin jo haastattelukysymyksiä suunnitellessani teemoitellut kysymykset tiettyjen aihealueiden mukaisesti ja mielestäni oli etsiä näitä samoja teemoja litteroidusta aineistosta.

Lasten aineiston teemoja olivat perustietojen lisäksi kerhotoiminnan kuvaus, kaverisuhteet kerhossa, vanhempien suhtautuminen kerhotoimintaan ja lapsen käsitys

siitä, merkitseekö lapsen sukupuoli jotain, kun vanhemmat antavat ohjeita. Vanhempien aineiston teemoja olivat käsitys kerhotoiminnasta, vanhemman rooli tukijana ja ohjaajana sekä suhtautuminen eri sukupuolta oleviin lapsiin.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä esittelen tutkimukseni tulokset. Luvussa 5.1. kerron lasten haastattelujen kautta saatuja tuloksia, luvussa 5.2. vanhempien haastatteluista ja kyselyistä saatuja tuloksia ja luvussa 5.3. teen yhteenvedon tuloksista.

5.1 Lasten haastattelujen tulokset

Tässä alaluvussa esittelen lasten haastatteluista saatuja tuloksia. Käsittelen tulokset teemojen perusteella ja ensimmäisenä kerron, millaisena lapset kokivat kerhotoiminnan ja millaisia kaverisuhteita heillä on kerhossa. Toisena kerron siitä, millaisena lapset kokivat vanhempiensa antaman tuen ja ohjauksen sekä sen, kokevatko lapset vanhempiensa ohjaavan eri tavoin eri sukupuolta olevia sisarusiaan.

”Kerhoon on usein kiva lähteä, joskus ei jaksu”.

poika, 11.

Kaikki haastattelemi lapset osallistuivat kerhotoimintaan useimmiten hyvillä mielin ja jokainen vaikutti tyytyväiseltä kerhotoimintaan. Lempiasioiksi monet haastateltavat nimesivät yhdessä olemisen ja tekemisen sekä erilaisen toiminnan, kuten pelaamisen ja leipomisen. Osalle haastateltavista muut ryhmäläiset olivat tuttuja entisestä ryhmästä tai koulusta ja osa oli tutustunut muihin ryhmäläisiin vasta kerhotoiminnan käynnistyttyä.

”Emmää nyt tiiä sanoisinko kavereita, mutta sellasia...”

tyttö, 13.

"Kerhossa on muutamia kavereita".

tyttö, 12.

Kaikki haastateltavat olivat päässeet jollain tavoin sisälle ryhmätoimintaan ja tulivat toimeen muiden ryhmäläisten kanssa. Osa haastateltavista koki, etteivät kerhokaverit olleet kavereita vaan lähinnä tuttavias, jotka käyvät samassa kerhossa ja joiden kanssa toimitaan vain kerhon aikana. Osa haastateltavista osasi taas nimetä selkeästi ne kerhokaverit, joiden kanssa kerhossa vietettiin enemmän aikaa ja jotka koettiin ystäviksi.

"Mut mie ylleensä vähä aina riitelen tuon (nimi) kanssa".

tyttö, 12.

Kerhotapaamisista kysyttäessä vain yksi haastateltava toi esille, että hänelle tulee riitoja yhden kerhokaverin kanssa. Riitojen syyksi hän mainitsi sen, että on ollut paljon tekemisissä kyseisen henkilön kanssa koulussa ja kerhossa. Haastateltava kertoi, että hän pyrkii juttelemaan ja selvittämään riidan, jos sellainen on syntynyt.

"Oletuksena on, että äiti tykkää, että käyn kerhossa".

poika, 11.

"Kyllä sille soppii ihan hyvin ja se ihan varmaan tykkääkin".

tyttö, 12.

Kaikki haastatellut lapset olivat sitä mieltä, että heidän vanhempansa ovat tyytyväisiä siihen, että lapsi osallistuu kerhotoimintaan. Haastateltavien mukaan kerhotoiminnasta puhutaan kotona joskus, mikäli vanhempi kysyy asiasta. Kerhosta keskustellaan yleisellä tasolla, eli siitä, miten kerhotapaaminen meni, keitä paikalla oli ja oliko kerhossa mukavaa. Kerhosta puhutaan yleensä tapaamiskerran jälkeen joko automaattilla kotiin tai kotona.

"Ei ne anna".

poika, 11.

"Kyllä antaa".

poika, 11.

Kysyin haastateltavilta, millä tavoin vanhemmat ohjeistavat heitä käyttäytymään erilaisissa tilanteissa. Esimerkkeinä tilanteista olivat kerhossa tehtävät retket tai kerho-kaverin kanssa syntyneet riidat. Haastateltavilla oli erilaisia käsityksiä siitä, miten vanhemmat heitä ohjeistavat. Neljä haastateltavaa koki, että vanhemmat antavat ohjeita hyvin vähän tai ei lainkaan ja kaksi koki, että he saavat vanhemmiltaan ohjeita ja neuvoja erilaisiin tilanteisiin. Haastateltavat, jotka kokivat saavansa ohjeistusta, kertoivat myös noudattavansa vanhemmilta saatuja neuvoja.

"Emmä tiiä. Samanlaisia kuitenkin".

tyttö, 13.

"Ei anna samanlaisia ohjeita".

poika, 11.

Viidellä haastateltavalla oli perheessään sisaruksia, jotka olivat eri sukupuolta. Kysyin haastatteluissa, antavatko vanhemmat näille eri sukupuolta oleville sisaruksille erilaisia ohjeita kuin antavat haastateltavalle. Neljä haastateltavaa koki, että vanhemmat antavat samanlaisia ohjeita kaikille sisaruksille sukupuolesta välittämättä. Yhden haastateltavan mielestä vanhemmat antoivat erilaisia ohjeita eri sukupuolta oleville sisaruksille. Tätä hän perusteli sillä, että eri sukupuolta olevat sisarukset käyttäytyvät eri tavoin kuin hän itse.

5.2 Vanhempien haastattelujen ja kyselyn tulokset

Tässä alaluvussa esittelen vanhempien kyselyistä ja haastatteluista saatuja tuloksia. Kerron, millaisena vanhemmat kokivat kerhotoiminnan ja millä tavoin he kokivat tuke-
vansa lapsen osallistumista kerhotoimintaan. Lisäksi kerron millä tavoin vanhemmat
kokivat ohjaavansa lasten sosiaalisten taitojen kehitystä, oliko lapsen sukupuolella
merkitystä, kun häntä ohjeistetaan sekä millaisena vanhemmat näkivät oman roolin-
sa vanhempana.

Vanhemmat olivat saaneet tiedon Ottakaa mut mukaan -projektin kerhotoiminnasta
yleensä koulun kautta. Lapset ovat olleet innokkaita lähtemään mukaan toimintaan ja
ovat itse saaneet päättää osallistumisestaan.

*”Kiva kerho, jossa lapset saavat osallistua toiminnan suunnitteluun ja aikuisilla on
aikaa lapsille, koska ryhmä on sopivan pieni”.*

nainen, 37.

”Mukavaa yhdessä oloa, lapset saavat päättää toiminnasta. Positiivinen kuva”.

nainen, 34.

Vanhemmilla oli kyselyn ja haastattelujen perusteella positiivinen käsitys kerhotoi-
minnasta. He kokivat, että lapsille tarjotaan mahdollisuus vaikuttaa toimintaan ja että
toiminnan eri muodot ovat mielekkäitä lapsille.

Kerhotoiminnasta keskustellaan kotona yleisellä tasolla. Kyselyn ja haastatteluiden
mukaan vanhemmat kyselevät lapsiltaan kuinka kerhotapaaminen sujui, mitä kerhos-
sa tehtiin ja oliko mukana paljon ryhmäläisiä. Kerhopäivinä osaa lapsista muistute-
taan kerhosta.

*”Kerhokaveri on samalta luokalta (ei nykyisin samassa luokassa). Kaveri tuli tänään
kerhopäivänä meille ja yhdessä mentiin kerhoon. Ei tietääkseni esiinny kiusaamista
ja hyvin tulevat toimeen keskenään”.*

nainen, 53.

Vanhemmat ovat tietoisia lastensa kerhossa ilmenevistä kaverisuhteista. Osa vanhemmista oli huomannut, että lapsella ei ole kerhossa erityisiä kaverisuhteita, jotka toimisivat myös vapaa-ajalla. Kahden vanhemman mukaan lapsella oli kerhossa joku tietty kaveri, jonka kanssa aikaa vietetään enemmän. Kaikki vanhemmat toivat esille, että kerhossa ei heidän tietääkseen tapahdu kiusaamista.

”Toki käyttäytymissäännöistä keskustellaan”.

nainen, 37.

Useimmissa vastauksissa ja haastatteluissa tuli esille, että lapsille annetaan ohjeita ja neuvoja siihen, millä tavoin käyttäytyä erilaisissa tilanteissa. Kotona pyritään keskustelemaan erilaisista tilanteista ja antamaan lapselle mahdollisuus pohtia itse sitä, miten näissä tilanteissa voisi mahdollisesti toimia.

”Ei tarvitse kehottaa, kun lapsi on kaikessa mukana”.

nainen, 38.

”Houkuttelemalla, mukavaahan siellä on ja että on tärkeää, että hänelläkin on jokin harrastus eli kerho. Niinhän muillakin on”.

nainen, 50.

Kysyttäessä lapsen osallistumiseen liittyvästä kannustamisesta vastaukset jakautuivat kahteen osaan. Kolme vanhempaa koki, että heidän ei tarvitse kannustaa lasta osallistumaan kerhotoimintaan, koska lapset ovat niin innokkaita osallistumaan. Kolme vanhempaa kannusti lastaan osallistumaan houkuttelemalla, kertomalla kerhon tärkeydestä ja muistuttamalla kerhotoiminnasta kerhopäivinä.

”Keskustelemme asioista ja jos jotakin ongelmia tulee eteen, mietitään miten toimia. Usein tilanne onkin ratkennut, kun olen antanut vinkin, miten selviytyä tilanteesta. Yritän antaa toimintamalleja ongelmatilanteita varten”.

nainen, 37.

Kyselyssä ja haastatteluissa kysyin, millä tavoin vanhemmat kokevat tukevansa lapsen sosiaalisten taitojen ja kaveritaitojen kehittymistä. Esimerkkinä näistä taidoista olivat muun muassa kyky toimia ikäistensä kanssa, kiusaamisesta pidättäytyminen ja toisten huomioonottaminen. Vanhemmat kokivat tukevansa näitä taitoja keskustelemalla erilaisista tilanteista, niiden ratkaisemisesta, antamalla toimintamalleja erilaisiin tilanteisiin sekä rohkaisemalla lasta osallistumaan kerhoon, jossa on samanikäisiä lapsia. Vanhemmat ovat myös muistuttaneet lapsia siitä, että kiusaamisesta tulee aina kertoa jollekin aikuiselle ja lapsia kannustettiin sopimaan riidat.

”Kaikista ei tarvitse tykätä, mutta kaikkien kanssa on tultava toimeen”.

nainen, 34.

Vastausten perusteella vanhemmat keskustelivat ihmissuhteista lapsen kanssa. Kaikki vanhemmat yhtä lukuun ottamatta kertoivat jonkin verran esimerkkejä omasta elämästään, jotta ihmissuhteisiin liittyvät asiat konkretisoituisivat. Asioista keskustellaan silloin kuin ne mietityttävät lasta tai lapsella on niin sanotusti ”tilanne päällä”, jolloin hän tarvitsee neuvoja.

”Tulisi varmaan enemmän suvaittua ”huonoa käytöstä”, sen antais helpommin anteeks”.

nainen, 30.

”Tasapuolisesti kohtelemme, tosin tytöillä on paremmat sosiaaliset taidot”

nainen, 37.

Neljä vanhempaa toimisi eri tavalla, jos lapsi olisi toista sukupuolta. Vanhemmat perustelivat eri tavalla toimimista sillä, että heillä oli kokemusta kummankin sukupuolen kasvattamisesta. Yhdessä vastauksessa pohdittiin sitä, että mikäli lapsi olisi toista sukupuolta, hän kävisi luultavasti enemmän keskusteluja samaa sukupuolta olevan vanhempansa kanssa.

Kaksi vanhempaa kertoi toimivansa tasapuolisesti kumpaakin sukupuolta olevien lasten kanssa. Toinen vanhemmista koki, että hänen olisi helpompi asettua samaa sukupuolta olevan lapsen tilanteeseen ja ohjeistaa lasta omien kokemusten kautta. Hän koki, että eri sukupuolta olevan lapsen kasvattaminen on välillä haastavaa, sillä esimerkiksi murrosikään liittyvistä asioista kertominen eri sukupuolta olevalle lapselle on vaikeampaa. Toisen vanhemman perheessä on molempia sukupuolia olevia lapsia ja vastaajan mukaan lapsien kanssa toimintaan samalla tavoin sukupuolesta välittämättä.

”Meillä on tarkat rajat, kotiintulossa ja kaikessa muussakin ja tarvittaessa olen läsnä ja annan myös ihmissuhdeneuvoja”.

nainen, 38.

”Asetan selvät ja selkeät rajat... Olen myös ihmissuhdeneuvoja, koulutukseni ja työkokemukseni antaa myös erilaiset valmiudet erilaisille keskusteluille ja neuvoille... Olen myös läsnä oleva vanhempi silloin, kun olen kotona”.

nainen, 50.

”Vanhemmalla pitää olla monia rooleja eri tilanteissa”.

nainen, 37.

Kysyin haastatteluissa ja kyselyssä vanhemmilta, millä tavoin he kuvailisivat rooliaan vanhempana. Annoin esimerkkejä erilaisista rooleista, kuten rajojen asettaja, ihmissuhdeosaaja, elämän opettaja ja läsnäolija. Vanhemmat määrittivät rooliaan näiden edellä mainittujen esimerkkien kautta.

Kaikki vanhemmat kokivat toimivansa kaikissa esimerkkeinä mainituissa rooleissa. Jokainen vanhempi koki asettavansa lapselleen rajoja ja toimi myös ihmissuhdeosaajana erilaisissa tilanteissa. Kaikki kokivat myös olevansa tarvittaessa läsnä. Läsnäolo määriteltiin yhteiseksi puuhasteluksi, avoimeksi keskusteluksi ja arkipäiväiseksi toiminnaksi.

5.3 Yhteenvetoa ja johtopäätöksiä tuloksista

Hain tutkimuksellani vastauksia kysymyksiin millainen rooli vanhemmalla on lapsen Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmätoimintaan osallistumisessa, miten vanhemmat ohjaavat ja tukevat lapsen sosiaalisten taitojen kehittymistä ja onko lapsen sukupuolella merkitystä, kun lasta ohjeistetaan. Tässä luvussa esittelen lapsilta ja vanhemmilta saatuja tuloksia yhdessä.

Sekä lapset että vanhemmat olivat tyytyväisiä Ottakaa mut mukaan -projektin järjestämään ryhmätoimintaan. Molemmat vastaajaryhmät olivat tyytyväisiä siihen, että kerhotoiminta on toiminnallista yhdessä tekemistä. Vanhemmat pitivät myös siitä, että lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa kerhon toiminnan sisältöihin.

Vanhemmilla ja lapsilla oli selkeä käsitys siitä, millaisia kaverisuhteita kerhossa vallitsee. Lapset osasivat tehdä eron kaverin ja tuttavän välille ja nimesivät kerhokavereitaan. Vanhemmat olivat tietoisia siitä, millaisia kaverisuhteita kerhossa on. Kummankaan vastaajaryhmän vastauksissa ei tullut esille kiusaamista kerhokavereiden välillä.

Kerhotoiminnasta puhuttiin vanhemman ja lapsen kesken yleisellä tasolla, eli siitä, kuinka kerhotapaaminen oli mennyt, oliko kerhossa mukavaa ja keitä oli paikalla. Saatujen vastausten perusteella vaikuttaa siltä, että tämän yleisen keskustelun kautta vanhemmille on kuitenkin syntynyt selkeä käsitys kerhotoiminnan muodoista ja siihen sisältyvistä kaverisuhteista.

Vanhempien rooli lapsen ryhmätoimintaan osallistumisessa on vastausten perusteella kannustamista ja ohjeiden antamista. Vanhemmat itse kokivat antavansa erilaisiin tilanteisiin, kuten riitoihin, toimintamalleja, joiden mukaan tilanteet ovat ratkaistavissa sekä muutama vanhempi kannusti lastaan osallistumaan toimintaan erityisesti motivoimalla. Monet vanhemmat nostivat myös esille, että lapselle ei tarvitse antaa erityisesti ohjausta, sillä esimerkiksi käyttäytymissäännöt ovat lapsella hallussa muutenkin. Vanhemmat määrittelivät oman roolinsa yleisellä tasolla rajojen asettajaksi, läsnäolijaksi ja ihmissuhdeosaajaksi. Uskon, että vanhemmat käyttävät näitä erilaisia

rooleja myös kerhotoimintaa ajatellen. He voivat toimia ihmissuhdeosaajina neuvossa lasta kohtaamaan muita ryhmäläisiä ja he ovat läsnä olevia vanhempia, kun he keskustelevat lastensa kanssa kerhotoiminnasta.

Lapset eivät niinkään kokeneet, että vanhemmat antaisivat heille ohjeita kerhotoimintaan liittyen. He kertoivat kuuntelevansa ja tottelevansa ohjaajia ja vaikutti siltä, että käyttäytymissäännöt olivat heillä hallussa ilman erityistä ohjausta ja neuvontaa. Vanhemmilta saatujen vastausten perusteella voidaan kuitenkin ajatella, että lapset saavat ohjeita ja neuvoja, mutta eivät tiedosta niitä samalla tavalla ohjaamiseksi kuin vanhemmat.

Vanhemmat tukevat lastensa sosiaalisten taitojen ja kaveritaitojen kehittymistä pääasiallisesti keskustelun kautta. Erilaisista tilanteista keskustellaan lapsen kanssa kotona ja lapselle pyritään tarjoamaan erilaisia toimintamalleja erilaisiin tilanteisiin. Esimerkiksi riita - tai kiusaamistilanteessa lasta on ohjeistettu kääntymään aikuisen puoleen. Lisäksi lapsia kannustetaan osallistumaan kerhotoimintaan, jossa mukana on muita saman ikäisiä lapsia.

Vanhemmat ovat tietoisia siitä, millä tavoin he tukevat lapsiaan osallistumisessa ryhmätoimintaan ja kuinka lasten sosiaaliset taidot kehittyvät. Lapset eivät ehkä tiedosta tässä iässä vanhemmilta saatua tukea vaan kokevat sen arkipäiväisenä toimintana.

Lapsen sukupuolella näyttäisi vanhempien mukaan olevan merkitystä siinä, miten lasta ohjeistetaan ja neuvotaan. Vanhemmat kokivat, että sukupuolten välisten erojen perusteella ohjaus olisi erilaista. Ohjauksen erilaisuutta perusteltiin sukupuolieroilla siten, että eri sukupuolta olevan lapsen kanssa on välillä vaikeampaa toimia. Samaa sukupuolta olevien lasten ohjeistaminen koettiin helpompana, sillä omat kokemukset toimivat taustalla.

Lapsista vain yksi koki, että vanhemmat antavat erilaisia ohjeistuksia hänen eri sukupuolta oleville sisaruksilleen. Haastateltavan mukaan syynä erilaiseen ohjeistukseen johtuu käyttäytymisen eroista. Muutoin lapset kokivat, että vanhemmat ohjeistavat heitä ja sisaruksia samalla tavalla sukupuolesta riippumatta.

6 POHDINTA

Aloitin opinnäytetyöprosessin keväällä 2009, kun aloin ideoida opinnäytetyöni aihetta yhdessä Ottakaa mut mukaan -projektin projektivastaava Kaisa Kontkasen kanssa. Varsinaisesti opinnäytetyöprosessi käynnistyi syksyllä 2009, jolloin palautin opinnäytetyöni ideapaperin. Tammi-helmikuussa 2010 kirjoitin tutkimussuunnitelmani, jonka pohjalta lähdin toteuttamaan tutkimustani. Haastattelut tein helmi-maaliskuussa 2010, jonka jälkeen kirjoitin opinnäytetyöni.

Tutkimukseni kohderyhmä koostui kuudesta Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmätoiminnassa mukana olevasta lapsesta sekä kuudesta heidän vanhemmastaan. Kohderyhmä oli rajattu näin siksi, että Ottakaa mut mukaan -projektin ryhmätoiminnassa on mukana keskimäärin 4 - 6 lasta. Tutkimukseen osallistuneet lapset olivat neljästä eri ryhmästä. Tutkimusmenetelmänä käytin haastattelua ja sähköpostikyselyä. Vastaajien määrä ei ollut suuri, mutta koska vastaajia oli useammasta ryhmästä, voi tuloksia mielestäni rinnastaa koko Ottakaa mut mukaan -projektin toimintaan.

Mietin haastatteluja tehdessäni, olivatko jotkin esittämäni kysymykset liian johdattelevia, jolloin olisin saanut tutkimustani hyödyntäviä vastauksia. En kuitenkaan koe vaikuttaneeni haastateltavien mielipiteisiin vaan uskon heidän vastanneen kysymyksiin rehellisesti ja totuudenmukaisesti. Vanhempien kyselyvastauksissa ei ollut nähtävissä sosiaalisesti suotavia vastauksia vaan kysymyksiin oli vastattu omien kokemusten ja tuntemusten mukaan. Lasten haastatteluissa pelkäsin lasten jännittämistä, mutta kukaan lapsista ei osoittanut jännitystä vaan lähinnä kiinnostusta haastattelutilannetta kohtaan.

Saamani vastaukset olivat tarkoituksenmukaisia ja ne vastasivat asettamiini tutkimuskysymyksiin. Joitakin eroavaisuuksia lasten ja vanhempien käsitysten välillä oli, mutta pääasiallisesti tulokset olivat yhdenmukaisia. Eroavaisuuksien syynä voi olla se, etteivät lapset ymmärrä vanhemmaltaan saatua tukea ja neuvontaa samalla tavoin kuin aikuiset sen ymmärtävät. Lapsille suunnatussa haastattelussa kysymykset olivat hyvin pintapuoleisia eikä niissä varsinaisesti kysytty vanhempien roolista ja siitä, miten vanhemmat tukevat lastaan. Tämä on varmasti osaltaan vaikuttanut lasten vastauksiin.

Vanhemmille suunnatussa kyselyssä ja haastatteluissa käytin joissakin kohdissa apuna esimerkkejä, jotka avasivat joitain kysymyksissä olleita käsitteitä. Vanhemmat tarttuivat näihin esimerkkeihin ja antoivat vastauksensa niiden pohjalta. Mietin, millä tavoin vastaukset olisivat muuttuneet, jos esimerkkejä ei olisi ollut. Vanhemmat olisivat saattaneet vastata avoimemmin, mutta toisaalta esimerkkien puuttuminen olisi voinut vaikeuttaa vastaamista.

Tutkimuksellani saamani vastaukset ovat hyvin yksilöllisiä ja pieneltä kohderyhmältä saatuja. Tulokset eivät ole suoraan minkä tahansa organisaation hyödynnettävissä, sillä tutkimus on kohdennettu juuri Ottakaa mut mukaan - projektin ryhmätoimintaan. Ottakaa mut mukaan - projekti voi hyödyntää tutkimuksella saatuja tietoja oman toimintansa kehittämisessä.

Projekti saa tutkimuksen kautta tietoa siitä, millaisena vanhemmat kokevat ryhmätoiminnan ja miten he näkevät oman roolinsa lastensa tukijoina. Tutkimuksella saatujen tietojen pohjalta projekti pystyy kehittämään vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä siten, että vanhempien asiantuntijuus omaa lastansa kohtaan otetaan huomioon paremmin, kun ryhmien toimintaa suunnitellaan. Vanhempien tiedot mahdollistavat myös paremman yksilöohjauksen, sillä esimerkiksi tieto lapsen jostain piirteestä helpottaa toiminnan järjestämistä. En näe kuitenkaan mahdottomana, että tuloksista olisi hyötyä myös muille tahoille. Lasten sosiaaliset taidot näkyvät myös muualla kuin ryhmätoiminnassa ja vanhemman rooli niiden kehittämisessä on merkittävä heti pienestä pitäen.

Ottakaa mut mukaan - projekti ja Joensuun Pelastakaa lapset ry tulevat hyödyntämään tutkimuksella saatuja tuloksia toiminnan suunnittelussa sekä mahdollisesti tulevista jatkohankkeista.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

Eskola, Jari & Suoranta Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen (2.painos). Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, Sinikka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita (13. - 14. painos). Helsinki: Tammi.

Jäsenyhdistysten työ- ja käsikirja 2009. Pelastakaa Lapset ry.

Kauppila, Reijo A. 2005. Vuorovaikutus - ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Muhonen, Jyrki & Lallukka, Kirsti & Turtiainen, Pekka 2009. Pienryhmätoiminta lasten ja nuorten ehkäisevän työn menetelmänä. Jyväskylä: YAD Youth Against Drugs ry.

Ottakaa mut mukaan - projektin projektiseloste 2007. Joensuun Pelastakaa Lapset ry.

Pennington, Donald C. 2005. Pienryhmän sosiaalipsykologia. Helsinki: Gaudeamus-kirja.

Pulkkinen, Lea 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ruuskanen, Petri (toim.) 2002. Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Toimintakertomus 2009. Joensuun Pelastakaa Lapset ry.

Toimintastrategia 2010. Pelastakaa Lapset ry.

Elektroniset lähteet

Lastensuojelun keskusliitto 2009. Vanhemmuus. Viitattu 22.2.2010.

http://www.lskl.fi/showPage.php?page_id=51

Leinonen, Eija (toim.) 2005. Opetuksen tasa-arvoiset käytännöt. Sukupuolen huomioiva opas kasvatuksen arkeen. Viitattu 10.5.2010.

<http://www.kajaaninyliopistokeskus.oulu.fi/proj/womenit/opetuksenjaohjauksentasa-arvoisetkaytannot.pdf>

Saari, Milja 2010. Sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamisen perussanasto. Viitattu 10.5.2010.

<http://www.eurofem.net/valtavirtaan/sanasto.html>

Teräs, Leena 2005. Millainen on tyttö tai poika – sukupuolistereotyypioiden vaikutusminäkäsitykseen ja tasa-arvoon. Teoksessa Leinonen, Eija (toim.) 2005. Opetuksen tasa-arvoiset käytännöt. Sukupuolen huomioiva opas kasvatuksen arkeen. Viitattu 10.5.2010.

<http://www.kajaaninyliopistokeskus.oulu.fi/proj/womenit/opetuksenjaohjauksentasa-arvoisetkaytannot.pdf>

LIITTEET

Liite 1: VANHEMPIEN HAASTETTELURUNKO

- perustiedot: ikä, sukupuoli, lapsen sukupuoli

Kerhotoiminta vanhemman silmin

- Miksi lapsesi on mukana Ottakaa mut mukaan -projektin kerhotoiminnassa?
- Keskustelitteko kotona lapsen kanssa kerhoon osallistumisesta? (neuvotelitteko?)
- Millainen käsitys sinulla on kerhosta ja sen toiminnasta?
- Puhutaanko kotona lapsen kerhokerroista? Millaisista asioista kerhoon liittyen puhutaan?
- Tulevatko lapsen kerhon kaverisuhteet esille? Millaisia lapsen kaverisuhteet ovat? Onko sydänystäviä, riitapukareita, kerhokavereita, kiusaaja-kiusattu-suhteita?

Vanhemman rooli tukijana ja ohjaajana

- Millä tavoin kotona keskustellaan esimerkiksi käyttäytymisestä kerhossa? Annatteko ohjeita, miten toimia esimerkiksi retkellä tai jos kaverin kanssa on tullut riitaa? Noudattavatko lapset ohjeita?
- Miten kannustat lasta osallistumaan kerhotoimintaan?
- Miten ajattelet tukevasi/ohjaavasi lapsesi kaveritaitojen (muun muassa kyky toimia ikäistensä kanssa, toisten huomioonottaminen, kiusaamises-

ta pidättäytyminen, puolustuksen ja tuen hakeminen, jos kiusataan, tunteiden ja mielipiteiden ilmaiseminen) kehittymistä ja muotoutumista?

- Millä tavoin keskustellette kotona ihmissuhteista? Kerrotko lapselle omia kokemuksiasi?
- Jos lapsesi olisi toista sukupuolta, toimisitko hänen kanssaan eri tavoin? Miksi?
- Millä lailla kuvailisit itseäsi ja rooliasi vanhempana? (rajojen asettaja, rakkauden antaja, ihmissuhdeosaaja, elämän opettaja...)

Liite 2: LASTEN HAASTATTELURUNKO

- Miten päivä on mennyt? Mitä olet tehnyt tänään?
- perustiedot: ikä, sukupuoli

Kerhotoiminnan kuvaus/Kaverisuhteet kerhossa

- Millä mielin lähdet kerhoon?
- Millainen ryhmänne on? Tunsitko muita ryhmäläisiä etukäteen?
- Millä tavoin tutustuitte toisiinne?
- Onko sinulla kavereita/ystäviä kerhossa?
- Millainen kerhokertanne on yleensä? (mitä teette?)
- Miten käyttäydytte kerhokavereiden kanssa? (oletteko kiltisti, huudatteko, sipitättekö, kuunteletteko ohjaajia?)
- Mikä kerhossa on mukavinta? Miksi?

Vanhempien suhtautuminen kerhotoimintaan

- Mitä mieltä äitisi/isäsi on kerhossa käymisestä?
- Jutteletteko kotona kerhosta ja sen toiminnasta? Mitä juttelette?
- Antaako äitisi/isäsi ohjeita, kuinka käyttäydytään esimerkiksi kerhon retkellä? Totteletko ohjeita?
- Jos sinulla on sisaruksia, antaako äitisi/isäsi hänelle samanlaisia ohjeita kuin sinulle?